

Neznano, obdano z vulkani in pragozdom

Sumatra – Leto na tropskem otoku

Risoroman o soočanju z drugačnim tako zunaj kot znotraj nas

»Le kdo se lahko loči od svoje bridkosti in samote brez kesanja?« se Katarina Šeme (1993) vpraša v svojem stripovskem prvenecu, ki v potopisni maniri in črno-beli risbi sledi letu, ki ga je avtorica po prejemu štipendije preživela na Sumatri, kjer je študirala tradicionalne umetnosti in kulturo.

PIA PREZELJ

Avtobiografska stripovska produkcija v zadnjih letih doživlja izjemen razmah in razvoj, kar se začne kazati tudi v domačih izdajah, kakršna je osebnoizpovedna *Sumatra*, ki avtorici sledi vse od pomislekov in priprav na selitev – »Ali še vedno hočem eno leto živeti v popolnoma neznanem kraju, obdanem z vulkani in tropskim pragozdom?« – pa do odhoda iz Padangpanjanga, kjer se je bila prisiljena soočiti s scela drugačnim, nepredvidenim, predvsem pa nepredvidljivim vsakdanom (in zatorej s seboj).

Avtorica protagonistka ob občutne kulturne in verske razlike trči nemudoma; ob prihodu je primorana podpisati pogodbo, s katero se zavezuje pravilom in določilom, ki zatem drastično krojijo njene naslednje mesece – obleka mora vedno pokrivati ramena in kolena, alkohol je prepovedan, zmenkarije so prepovedane, držanje za roke in poljubljanje v javnosti sta prepovedani, stanovanje je vnaprej določeno in ločeno po spolu, v stanovanju drugega spola se je prepovedano srečati, uporaba javnih avtobusov je prepovedana, prepovedana pa je tudi vožnja motornih vozil (slast tovrstnih pravil je v tem, da se jih krši, pozneje nakaže avtorica, a niso zato nič manj utesnjujoča, zadušljiva).

Punce z zahoda ste take

Katarina Šeme nas v *Sumatri* vodi skozi dni, polne spoznavanja novega, drugačnega, pa tudi preostalih študentov (predvsem Čehinje Ivone, s katero si skrivaj kupita motor

ter tu in tam pobegneta iz kampusa, da bi raziskali otok – in zadihali) in domačinov, ki to drugačno nase-ljujejo; pa naj bo to skupina deklet, ki jo seznanijo z dejstvom, da na Sumatri ni tamponov in da vložke umivajo, da pobiralec smeti ne vidi krvi ter da se do nje ne dokopljejo zlobna bitja, ki kri jedo, saj »potem ženska zelo trpi, ima krče in močne bolečine«, ali pa domačin Budi, ki ji sprva prijazno ponudi, da se kdaj lahko dobita in utrjeta jezike (on angleško, ona indonezijsko), čez čas pa predlaga, da odideta v hotel in se »skupaj spočijeta«, kar bi ji bilo »na tistem seveda všeč, četudi bi se upirala – punce z zahoda ste take« (pa čeprav mu je ob srečanju dejala, naj njene številke ne uporabi, če jo misli osvajati, on pa je odvrnil: »Kaj pa si misliš o meni! Le pogovarjala se bova in vadila jezike!«).

Takšno razumevanje in dojemanje žensk ter njihovih teles v *Sumatri* ni izjema, a Katarina Šeme se s prožno pripovedjo in živimi dialogi večinoma izogiba zdrsom v poenostavljanje in posploševanje; raje, kot ponuja odgovore, zastavlja vprašanja o tistem, kar nas razdružuje, in tistem, kar nas – vsem razlikam navkljub – veže.

Avtorica se mestoma ujame v shematičnost (»Če me je še pred kratkim zaradi dežja in hladnega vetra mrazilo po celem telesu, mi je bilo v tem trenutku prijetno toplo – od znotraj.«), moralizacijo in pretirano didaktičnost (»Na eni strani so razčlovečene žrtve, na drugi pa oni niso odgovorni posamezniki, temveč le del skupine, del nečesa večjega od njih samih. Tako sami sebe opravičijo pred lastno vestjo. In v šolah o tem seveda ne govorijo tako ... Saj veš ... Zgodovino pišejo zmagovalci.«), kar tu in tam zavira branje, a je pripoved dovolj živa, da je to ne spodnaša.

Množični poboji in redke rastline

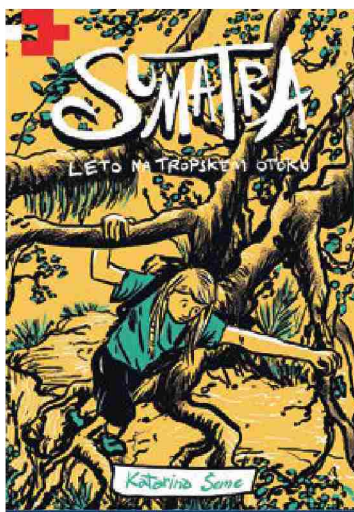
Presežna vrednost *Sumatre*, ob kateri lahko leto na tropskem otoku pre-

živijo bralke in bralci vseh starosti, ni le v gibki avtobiografski pripovedi in risbi (ponekod si sicer zaželimo, da bi avtorica posamične vinjete dodelala bolj, a ker gre za prvenec, ji tega nikakor ne gre očitati), temveč tudi v svojevrstni dokumentarnosti, v razgrinjanju ne le politične in kulturne zgodovine otoka, temveč tudi njegovih lokalnih znamenitosti, flore in favne.

Zadnje je potencirano predvsem v delu, ko avtorico protagonistko po več mesecih zdoma obišče fant, s katerim se odpravita na popotovanje po otoku; bralec se ob tem seznanja z nastankom jezera Toba, množičnimi poboji, ki so Indonezijo pretresali v šestdesetih letih (in jo še danes), cunamijem, ki je v pokrajini Aceh zahteval življenja 170.000 ljudi, posledicami produkcije palmovega olja pa tudi z raflezijo in titanskim kačnikom oziroma mrtvaškim cvetom, ki cveti le en dan vsakih pet do deset let – kot pojasni avtorica, poimenovanje izhaja iz smradu, ki ga oddaja, da pritegne opravevalce, »ki se hranijo z razpadajočo mrhovino ali vanjo odlagajo svoja jajčeca. Rastlina se v tem času segreje na 37 stopinj Celzija.«

Ce tovrstna pojasnila in kuriozitetete risoroman rahljajo in vsebinsko oziroma kontekstualno razširjajo, pa gre Katarina Šeme v didaktičnosti mestoma predalet. »Ja, bio gorivo se sliši okolju prijazno, saj je vendar BIO! A ko pogledaš celotno sliko s požganim pragozdom in vsemi negativnimi učinki, je takšno gorivo vse prej kot trajnostno,« beremo (ob tem pa avtorica na dno strani prilaga tudi nekaj spletnih povezav).

Sumatra nas pri tem ne seznanja le z otokom, temveč tudi z izdelanim avtorskim glasom, ki bogati in razširja slovensko stripovsko produkcijo tako na področju avtobiografskih in potopisnih pripovedi kot tudi širše.

● Katarina Šeme
i Sumatra – Leto na tropskem otoku

VigeVageKnjige, 2022

